

Економіка сталого розвитку та природокористування

УДК 338.36:652.8

Трішина Вікторія Юріївна

аспірант

Дніпровського державного технічного університету

Тришина Виктория Юрьевна

аспирант

Днепровского государственного технического университета

Trishyna Viktoriia

Postgraduate of the

Dniprovsk State Technical University

Гуляев Віталій Михайлович

доктор технічних наук, професор

Дніпровський державний технічний університет

Гуляев Виталий Михайлович

доктор технических наук, профессор

Днепровский государственный технический университет

Huliaiev Vitalii

Doctor of Technical Science, Professor

Dniprovsk State Technical University

**РОЗВИТОК КОРМОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ ЯК
ЕФЕКТИВНИЙ ВАЖІЛЬ В ПРОДОВОЛЬЧІЙ БЕЗПЕЦІ КРАЇНИ
РАЗВИТИЕ КОРМОВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УКРАИНЕ КАК
ЭФФЕКТИВНЫЙ РЫЧАГ В ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ СТРАНЫ**

DEVELOPMENT OF FOREIGN INDUSTRY IN UKRAINE AS AN EFFICIENT IMPORTANCE IN THE FOOD SECURITY OF THE COUNTRY

***Анотація.** В статті охарактеризовано сучасний стан кормового виробництва країни, розкрито проблематику промисловості, тенденції розвитку та особливості інтенсифікації. Надано статистичні дані про зміни посівних площ в Україні та провідних виробників корму для сільськогосподарської худоби. Представлено напрямки та обґрунтування розвитку виробництва корму для тварин та птахів. Встановлено що спостерігається часткове зменшення посівних площ кормових культур та овочів відкритого типу насаджень.*

Також на підставі аналізу отриманих даних стосовно виробників комбікормів в Україні спостерігається тенденція до зменшення ринку власної продукції сільськогосподарського сектору та підвищення імпорту.

В даний час на ринку кормової продукції України спостерігається зниження темпів виробництва, яке у свою чергу потягне за собою економіку усього АПК. В даний час, в нашій країні виробники комбікормів не приділяють великої уваги щодо якості виготовленої продукції. В основному комбікорми вітчизняних виробників мають у собі такі складові: зернова частина становить у середньому понад 70%, що значно вище за рекомендації стандартів ЄС. Але через відсутність необхідних компонентів комбікорми не збалансовані, не насичені біологічно активними речовинами. Також недостатній технологічний рівень переробки, лише 20% продукції виготовляється у вигляді гранул та комбікормової крупки. Через низьку платоспроможність вітчизняних споживачів на внутрішньому ринку реалізується лише 80% вироблених комбікормів, та майже відсутній їх експорт. Виробництво комбікормів на сучасному етапі зосереджено на підприємствах, що входять до складу

великих агрохолдингів і мають власні тваринницькі комплекси, які забезпечують їм стабільний збут. Стан, що склався, зумовлений незадовільним фінансовим положенням як галузі в цілому, так зокрема комбікормових підприємств та машинобудівних заводів, відсутністю економічно обґрунтованих механізмів його покращення. Тому удосконалення існуючої технології виробництва корму а також капітальні вкладення, матеріальні і трудові ресурси у період стабілізації виробництва вигідно сконцентрувати у першу чергу на реконструкції діючих комбікормових підприємств, впровадженні на них провідних технологій, конкурентоспроможного устаткування.

Ключові слова: розвиток, біологічно активні речовини, економічна стабільність, аграрний комплекс.

Аннотація. В статті охарактеризовано сучасне становище кормової промисловості країни, розкрито проблематику промисловості, тенденції розвитку і особливості інтенсифікації. Предоставлено статистические данные об изменениях посевных площадей в Украине и ведущих производителей корма для сельскохозяйственного скота.

Представлены направления и обоснование развития производства корма для животных и птиц. Установлено, что наблюдается частичное уменьшение посевных площадей кормовых культур и овощей открытого типа насаждений. Также на основании анализа полученных данных о производителях комбикормов в Украине наблюдается тенденция к уменьшению рынка своей продукции сельскохозяйственного сектора и повышения импорта. В настоящее время на рынке кормовой продукции Украины наблюдается снижение темпов производства, в свою очередь повлечет за собой экономику всего АПК. В настоящее время, в нашей стране производители комбикормов не уделяют большого внимания к

качеству выпускаемой продукции. В основном комбикорма отечественных производителей имеют в себе следующие составляющие: зерновая часть составляет в среднем более 70%, что значительно выше рекомендации стандартам ЕС. Но из-за отсутствия необходимых компонентов комбикорма не сбалансированы, не насыщены биологически активными веществами. Также недостаточный технологический уровень переработки, только 20% продукции производится в виде гранул и комбикормовой крупки. За низкой платежеспособности отечественных потребителей на внутреннем рынке реализуется лишь 80% производимых комбикормов, и почти отсутствует их экспорт.

Производство комбикормов на современном этапе сосредоточено на предприятиях, входящих в состав крупных агрохолдингов и имеют собственные животноводческие комплексы, которые обеспечивают им стабильный сбыт. Состояние сложившегося обусловлен неудовлетворительным финансовым положением как отрасли в целом, так в частности комбикормовых предприятий и машиностроительных заводов, отсутствием экономически обоснованных механизмов его улучшения. Поэтому совершенствование существующей технологии производства корма а также капитальные вложения, материальные и трудовые ресурсы в период стабилизации производства выгодно сконцентрировать в первую очередь на реконструкции действующих комбикормовых предприятий, внедрении на них передовых технологий, конкурентоспособного оборудования.

Ключевые слова: развитие, биологически активные вещества, экономическая стабильность, аграрный комплекс.

Summary. The article describes the current state of forage production in the country, reveals the problems of industry, trends of development and features of intensification. The statistical data on changes in sown area in

Ukraine and leading producers of feed for farm animals are provided. The directions and substantiation of development of production of feed for animals and birds are presented. It has been established that there is a partial decrease in the sown areas of fodder crops and open-type vegetable plants. Also, based on the analysis of the data on feed manufacturers in Ukraine, there is a tendency towards a decrease in the market of own agricultural products and an increase in imports. At present, the Ukrainian market of fodder production is showing a decline in production, which in turn will entail the economy of the whole agro-industrial complex.

At present, in our country, feed producers do not pay much attention to the quality of manufactured products. In general, feed materials of domestic producers include the following components: the grain part is on average more than 70%, which is much higher than the recommendation of EU standards. But because of the lack of the necessary components, the feed is not balanced, not saturated with biologically active substances. Also, there is insufficient technological level of processing, only 20% of products are made in the form of granules and mixed fodder. Due to the low solvency of domestic consumers in the domestic market, only 80% of manufactured feed is sold, and their exports are almost non-existent. The production of feed fodder at the present stage is concentrated on enterprises that are part of large agroholdings and have their own livestock complexes, which provide them with stable sales. The current situation is due to unsatisfactory financial conditions for the industry as a whole, especially for feed mills and machine-building plants, and the lack of economically feasible mechanisms for its improvement. Therefore, improvement of the existing technology of feed production, as well as capital investments, material and labor resources during the period of stabilization of production should be advantageous to concentrate primarily on the reconstruction of existing feed-fed enterprises, the introduction of leading technologies and competitive equipment on them.

Key words: *development, biologically active substances, economic stability, agrarian complex.*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. У тваринництві неможливо досягти високих показників без вигодовування тварин якісним кормом. Виробництво корму в Україні відіграє важливу роль в розвитку промислового тваринництва країни та характеризується значними масштабами виробництва. Основна частка в годівлі тварин припадає на комбіновані корми.

Зубожіння вітчизняних сільгосп підприємств, обмеження обігових коштів та великі відсоткові ставки по кредитах призвело до скорочення поголів'я великої рогатої худоби, свиней, птиці, і як наслідок може призвести до незатребуваності кормовиробництва. Тому аналіз споживчого ринку та моніторинг економічної ситуації в сільськогосподарському секторі є основною задачею для подальшої перспективи розвитку сектора.

Аналіз останніх публікацій з проблеми. Економічній доцільності та ефективності сектору АПК присвячено безліч публікацій таких видатних діячів як І.В. Петриченко [1], Т.В. Воронько-Невіднича [2], Амонс С. Е [3], але сучасний огляд ринку виробництва комбікорму та кормових добавок не достатньо розкриті що й актуалізує дану статтю.

Формування цілей дослідження. Основною метою даної статті є огляд існуючого ринку комбікормової промисловості. Сучасний стан та перспективи розвитку. Досягнення поставленої мети буде проводитися за такими напрямками: розвиток виробництва комбікормової продукції України, аналіз ринку попиту за минулі роки, загальна динаміка виробництва кормів, та аналіз крупніших виробників кормової продукції в Україні.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Ще за часів СРСР в Україні була побудована потужна комбікормова промисловість. У 1990 р. працювало на повну потужність 500 підприємств по виробництву комбікормів та корму для сільськогосподарської худоби, у тому числі 102 державні заводи загальною потужністю 12 млн. тон і 411 міжгосподарських потужністю 10 млн. тон, які за рік виробляли 22 млн. тон комбікормів.

Міжгосподарські комбікормові заводи були побудовані, в основному, для виробництва комбікормів із використанням виготовлених державними підприємствами білково-вітамінних добавок, і лише незначна частина з них могла випускати стартерні та комбікорми у гранулах і брикетах. Після розпаду СРСР виробництво комбікормів в Україні значно знизилося, були порушені налагоджені зв'язки із колишніми республіками, що позначилося на експорті та імпорті цієї продукції для тваринництва. Зубожіння вітчизняних сільгосппідприємств призвело до скорочення поголів'я великої рогатої худоби, свиней, птиці, і, як наслідок, комбікорм виявився незатребуваним [4].

На той час дані обсяги виробництва комбікормової промисловості повністю забезпечували потребу сільськогосподарських кооперативів. Тобто майже 31-33 млн. голів умовного поголів'я великої рогатої худоби. Котра на той час утримувалась в сільськогосподарських угіддях [5].

За роки незалежності України комбікормова промисловість не раз переживала кризові явища.

Найбільш негативними з них були: різке підвищення цін на сировину для комбікормового виробництва, відсутність регульованого порядку забезпечення сировиною підприємств та попиту на комбікормову продукцію. Джерела кормових ресурсів досить різноманітні, тому раціональне використання їх є одним з найважливіших завдань кормовиробництва. Основною складовою кормів є польове

кормовиробництво, частка якого в структурі кормової бази в цілому по країні становить понад 85 % [6].

Динаміку посівних площ основних сільськогосподарських культур наведено в табл.1.

Таблиця 1

Посівні площі основних сільськогосподарських культур в Україні [7]

Рік	Посівні площі основних сільськогосподарських культур, тис. га					
	Зернові та зернобобові культури	цукрові буряки (фабричні)	соняшник	картопля	Овочі відкритого ґрунту	Кормові культури
2013	16210	280	5051	1388	483	2289
2014	14801	331	5257	1348	463	2101
2015	14739	237	5105	1291	440	1990
2016	14401	292	6073	1312	442	1932
2017	14624	316	6034	1323	439	1858

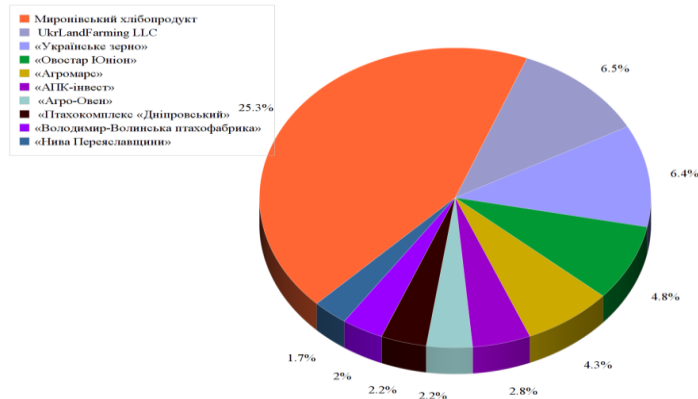
Аналізуючи дані табл.1 слід відзначити що з 2013 року спостерігається скороченням посівних площ для овочів відкритого типу а також кормових культур. Але натомість збільшуються площі висіву соняшника, зернових та зернобобових культур, відновлюється висів цукрових буряків та картоплі.

Однак аналіз діяльності комбікормової промисловості за останні роки вказує на те, що виробництво кормів з кожним роком збільшується. Незважаючи на значні труднощі та проблеми, з якими стикається тваринництво, галузь зберігає значний потенціал для росту й інтенсивного розвитку. Відродження вітчизняного тваринництва, досягнення високої економічної ефективності виробництва продукції значної мірою залежить від забезпеченості їх високоякісними кормами.

Що стосується вітчизняного ринку виробників комбікормів то як відомо на ринку України працює близько 120 виробників комбікормів, виробничі потужності яких дозволяють випускати 12-15 млн. тонн на рік,

проте вони завантажені лише на 30-35%. Провідними та наймасштабнішими виробниками комбікормів за минулий рік є наступні підприємства (рис. 1).

Рис. 1. Провідні виробники комбікормової продукції в Україні [5]

Експерти зауважують, що 2017 рік показав найгірші показники з виробництва комбікорму за останні 7 років. Так, незначний приріст (+3,7%) склали корми для ВРХ – до 592 тисяч тонн за даними Держстатистики. В цілому, за іншими трьома позиціями (корми для птиці, свиней та «не включені до інших категорій») тенденція у виробництві негативна [8].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Комбікормова галузь є важливим елементом у відновленні тваринництва і цим самим стоїть на шляху забезпечення продовольчої безпеки країни. Зважаючи на високу перспективність галузі та на незаповненість даної ніші ринку, можна з упевненістю очікувати спрямування власних коштів підприємств на відновлення їх роботи. Іншим і не менш важливим джерелом фінансування мають стати державні кошти. напевно найважливішим джерелом фінансування комбікормової галузі має стати розробка ефективного кредитного механізму. Для відродження комбікормової промисловості необхідна повна модернізація виробництва, застосування нових технологій

та автоматизації всіх процесів виробництва, а це говорить про великі капіталовкладення.

Також у зв'язку з високими цінами на зерно та енергоресурси, що складають основну частину затрат при виробництві комбикормів, у комбикормових заводів буде виникати потреба і у поповненні оборотних коштів. Отже, злагоджена державна політика та наявність дешевих кредитних ресурсів є основними передумовами у відновленні роботи підприємств комбикормової галузі і тваринництва взагалі.

Література

1. Ресурсний потенціал галузі кормовиробництва / І. В. Петриченко // Сталий розвиток економіки. - 2013. - № 5. - С. 186-191 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_5_24
2. Стан та особливості функціонування кормовиробництва як основа забезпечення розвитку в аграрному менеджменті / Т. В. Воронько Невіднича // Наук. пр. Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки. Полтава, 2013. - Вип. 2 (7). - Т. 2. - С. 79–83.
3. Амонс С. Е. Перспективи розвитку та підвищення ефективності кормовиробництва у господарствах Вінницької області / С. Е. Амонс, В. Я. Мельник // Зб. наук. праць ВНАУ. Серія : Економічні науки. Вінниця, 2011. - № 2 (53). - Т. 3. - С. 75–84
4. Мазуренко, О. В. Тенденції розвитку тваринництва в Україні / О. В. Мазуренко // Економіка АПК. - 2011. - № 8. - С. 16-21.
5. Ярославський О. Огляд ситуації на ринку комбикормів в Україні. Проект "Аграрна політика для людського розвитку" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.undp.org.ua/agro/pub/ua/P2003_01_04_1_03.pdf

6. Економіка і підприємництво, менеджмент / [С.М. Рогач, Т.А. Гуцул, В.А. Ткачук та ін.]. К.: ЦП «Компринт», 2015. - 714 с.
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Газета АПК «Агробізнес Сьогодні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agro-business.com.ua>

References

1. Resursnyj potencial ghaluzi kormovyrobnyctva / I. V. Petrychenko // Stalyj rozvytok ekonomiky. - 2013. - # 5. - S. 186-191 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_5_24
2. Stan ta osoblyvosti funkcionuvannja kormovyrobnyctva jak osnova zabezpechennja rozvytku v aghrarnomu menedzhmenti / T. V. Voronjko Nevidnycha // Nauk. pr. Poltavskojji derzhavnoji aghrarnoji akademiji. Serija: Ekonomichni nauky. Poltava, 2013. - Vyp. 2 (7). - T. 2. - S. 79–83.
3. Amons S. E. Perspektyvy rozvytku ta pidvyshhennja efektyvnosti kormovyrobnyctva u ghospodarstvakh Vinnycjkoji oblasti / S. E. Amons, V. Ja. Meljnyk // Zb. nauk. pracj VNAU. Serija : Ekonomichni nauky. Vinnycja, 2011. - # 2 (53). - T. 3. - S. 75–84.
4. Mazurenko, O. V. Tendenciji rozvytku tvarynnyctva v Ukrajinі / O. V. Mazurenko // Ekonomika APK. - 2011. - # 8. - С. 16-21.
5. Jaroslavs'kyj O. Oghljad situaciji na rynku kombikormiv v Ukrajinі. Proekt "Aghrarna polityka dlja ljuds'kogho rozvytku"[Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.undp.org.ua/agro/pub/ua/P2003_01_04_1_03.pdf.
6. Ekonomika i pidpryjemnyctvo, menedzhment / [S.M. Roghach, T.A. Ghucul, V.A. Tkachuk ta in.]. K.: CP «Komprynt», 2015. - 714 s.
7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrajinі [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>

8. Ghazeta APK «Aghrobiznes Sjoghodni» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://agro-business.com.ua>